

„Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ in vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda“.

»Družba sv. Cirila in Metoda« je imela dne 14. septembra t. l. XX. skupščino v Št. Jurju ob juž. železnici. Ob tej priliki je reagiral tajnik Ant. Žlogar na »napade« na zborovanju »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« v Pulju. Rekel je doslovno: »Družba sv. Cirila in Metoda« noče presojati, kateri vzroki da bi bili povod temu »Zavezitemu« toliko nepremišljenemu napadu, a konstatuje pa pred vsem slovenskim svetom, da je bil to prvi naval te vrste, kar jih je doživela družba v dvajsetih letih od lastne krvi. (Klici: Žalostno!)

Kaj je dalo povod konfliktu med »Zavezo« in vodstvom »Družbe sv. Cirila in Metoda«? Posezimo v zgodovino tega konflikta!

Meseca avgusta 1902. l. je imela naša »Zaveza« svojo glavno skupščino v Trstu, kjer se je razpravljalo tudi o žalostnih razmerah tržaškega šolstva. V razgovor so prišli tudi šolski zavodi, ki jih vzdržuje v Trstu »Družba sv. Cirila in Metoda«. Poudarjalo se je, da ti zavodi ne ustrezajo svojemu namenu, ne glede ustroja ne glede vzgoje in pouka. Marsikatero napako bi vodstvo družbe lahko odpravilo, če bi ga kdo opozoril nanjo. Neobhodno potrebno in tudi običajno je, da je v vsaki korporaciji, ki ima šolstvo v svojem področju, zastopan tudi strokovnjak, ki prvi vidi napake in ve za lek, s katerim se odpravijo. To priznано načelo velja v polni meri za »Družbo sv. Cirila in Metoda«. Zato je »Zaveza« sprejela resolucijo, ki priporoča naši šolski družbi, naj se pri nastavljanju kandidatov v vodstvo ozira vsaj na enega učitelja-strokovnjaka. Na to resolucijo, ki jo je vodstvo »Zaveze« javilo »Družbi sv. Cirila in Metoda« z dopisom z dne 11. novembra 1902, št. 52, se družba noče ozirati, pravi celo, da dopisa ni sprejela. Če ga nima med svojimi spisi, če nima zabeleženega v vložnem zapisniku, ni to zgled vzornega poslovanja. Odkod je zvedelo vodstvo »Družbe sv. Cirila in Metoda« o izraženem ogorčenju v Pulju? Samo prizna, da iz časopisov. Dobro, če je zvedelo o izraženem ogorčenju iz listov, zakaj je prezrlo poročilo »Zavezinega« tajnika na skupščini v Brežicah 1903. l., ki je omenjalo to zadevo? Pač zato, ker vodstvu ne ugaja resolucija, ker šolska družba ne mara učitelja v odboru. V tem našem domnevanju nas potrjuje dejstvo, da sta bili letos v vodstvu nadomestiti dve prazni mesti, in da so namenoma prezrli učiteljstvo tudi letos.

Na zlobno očitane tajnika Žlogarja, da je »Zaveza« hujskala v Pulju vseslovensko učiteljstvo zoper »Družbo sv. Cirila in Metoda« in da je tudi istrskemu učiteljstvu vsiljevala o nji napačne (?) nazore, odgovarja na uvodnem mestu vodstvo »Zaveze« samo, nam je na srcu še marsikaj drugega, kar nam ne ugaja pri »Družbi sv. Cirila in Metoda«.

V začetku teh vrstic smo napisali, da družbeni zavodi ne ustrezajo vsem zahtevam uspešnega pouka in vzgoje; vodstva pa ne moremo hvaliti tudi v taktičnem postopanju.

Kdo vzdržuje našo šolsko družbo? Devet desetih denarja ji nabere liberalci. Ali smo že kdaj brali med darovalci dr. Šušteršiča, škofa Jegliča in druge mogotce klerikalne stranke? Niti vinarja še niso darovali v njen namen! Družbeno vodstvo mora jutri zapreti devet desetih svojih za-

vodov, če ji liberalci, med katere prištevamo tudi vseslovensko učiteljstvo, odreko svojo pomoč, če usahnejo njihovi prispevki. Izginila bi s površja slovenske zemlje, kakor je izginila »Naša straža«, ker so ji odrekli pomoč liberalci. In vodstvo naše šolske družbe? Preštejmo člane vodstva, premislimo njihovo politično prepričanje in zavzeli se bomo, kako brezskrbno prepušča narodna stranka težko skup spravljene vinarje v gospodarstvo klerikalni gospodi V to dokaz!

Ob jezikovni meji vihra silovit boj za naš narodni obstanek. Prav je, da ustanavlja družba na takih za slovensko narodnost nevarnih krajih ljudske šole in otroške vrtce, prav pa ni, da namešča na takih šolah v takih krajih, slabotne ženske učne osebe. Celega moža je treba, da stoji tam na braniku, gre iz šole ven med ljudstvo, ustanavlja pevsko, bralna in druga izobraževalna društva ter tem potom zbuja narodno zavest med preprostim ljudstvom. V šoli vcepi sicer zaveden učitelj lepo cvetko — ljubezen do naroda — v mehka srca nežne mladine, a če ne priliva tej cvetki v izvenšolski dobi večja in krepka roka, če jo ne goji in vodi, jo kmalu zamore ljuti narodnostni boji. Vsega tega ne morejo storiti šolske sestre, ki jim naša šolska družba izroča v vzgojo slovensko mladino ob jezikovnih mejah. Te ženske se zapro v lepe in drage palače, ki jih jim je zgradila družba, vzgajajo ondi slovensko mladino kakor vedo in znajo, največ k hinavščini in svetohlinstvu po zgledu škofjeloških uršulin, med ljudstvo ne morejo, za narodnost ne store ničesar njih narodnostno delo ni vredno toliko ogromnih stroškov. Če pa vendar drugi činitelji obvarujejo narod pred potujčevanjem, se mu vedno pozna samostanska vzgoja, ker ga oslabi. Manjka mu samozvesti in prave moške energije.

Vemo, da opravičuje družba svoje postopanje z nedostatnimi gmotnimi sredstvi in s pomanjkanjem moški učnih oseb. Kjer namestite štiri, šest šolskih sester, pošljite tja dva, tri dobre učitelje; ti bodo za narodnost mnogo več storili, nego boječe ženske. Dobre učitelje je treba tudi dobro plačati. Noben izprašan učitelj ne pojde v vašo službo, če mu ne osigurate prihodnosti. Tega ne storite, zato pa delate le z začetniki, ki vam po izpitih obrnejo hrbet. Komaj se je uživil v razmere, da bi začel uspešno delovati, že ga prisili skrb za prihodnost, da si poišče službe drugod.

Družba posebno rada ustanavlja otroške vrtce, v teh išče rešitev naši narodnosti. Otroški vrtci imajo pomen samo tam, kjer je obenem tudi slov. ljudska šola, kamor prestopi deca iz otroškega vrtca. Če pa šestleten otrok prestopi iz slovenskega otroškega vrtca v nemško, oziroma v italijansko ljudsko šolo, je bil pa za otroški vrtec v dotičnem kraju proč vržen denar.

Opozorili smo našo šolsko družbo na nekatere hibe, na katerih nevarno boleha; navedli bi jih lahko še več, a sodimo, da vodstvo ne mara zanje, ker se brani med se učitelja-strokovnjaka.

D.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

„Jubilejska samopomoč“. Prosil sem potom »Tovariša«, naj se mi pošlje denar skupno za slučaj smrti kolegov Tribnika in Josina. Veliko se jih je odzvalo vabilu in prošnji; kateri se še niso, prosim, da to store potom položnice ali pa nakaznice, da bo red v knjigah in neha neprijetno izterjevanje.

Fran Ks. Trošt, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo kranjskega okraja zboruje v sredo dne 4. okt. popoldne ob dveh v šoli v Kranju.

Dnevni red: 1. Poročilo o deželni učiteljski skupščini. 2. »Zvezini« listi. 3. Račun o Žumrovem spomeniku.

Štajersko.

Savinsko učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 5. oktobra ob 2. uri popoldne v šolskih prostorih v Gomilskem. Na dnevnem redu je podajanje tovariša Marschitzza o risanju po naravi — razdeljeno po šolskih letih. V zvezi bo tudi razstava risb in predmetov.

Za odbor: Ant. Farčnik.

Goriško.

Deželno učiteljsko društvo za Goriško in Gradiščansko vabi k letnemu občnemu zboru dne 5. oktobra 1905. ob 10¹/₂ predp. v dvorani hotela »Pri zlatem jellenu« v Gorici. Dnevni red: 1. Poročilo a) predsednikovo, b) obeh tajnikov, c) blagajničarjevo. 2. Sklep računa za leto 1904./5. in preudarek za leto 1905./6. 3. Volitev dveh pregledovalcev računov v smislu § 10 a) društvenih pravil. 5. Morebitni predlogi. Te je treba doposlati predsedniku pismeno vsaj en dan pred občnim zborom.

Fr. Bajt, predsednik.

Al. Urbančič, tajnik.

Književnost in umetnost.

„Popotnik“. Letnik XXVI. Štev. 9. — Tovariš Avguštin Požegar nadaljuje svojo temeljito študijo: »Vplivi dušnih pretresov pri domači in javni odgoji«. — Vse pozornosti je vreden članek »Ustroj telesne vzgoje po učiliščih«, ki ga je po angleškem izvirniku posnel Fr. Jerovšek. — Zanimalo bo tudi konferenčno poročilo tovariša Rudolfa Horvata »Kako obravnavajmo razna berila, da jih dobro razumejo otroci in si osvoje njih vsebino za življenje«. — Z največjo točnostjo je sestavljeno tudi nadaljevanje Frana Kocbeka in M. J. Nerata poročilo »S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.« — V »Književnem poročilu« ocenja gosp. dr. Fr. Ilešič Freuensfeldove pesmi »Zvezde ugašaja...« *) — »Razgled« (Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika) ponuja čitatelstvu mnogo znamenitih in aktualnih drobtin, nabranih s skrbjo in vestnostjo po širokem polju kulturnega gibanja.

„Slava Prešernu“. Ker je že pošel prvi natisk te knjižice, je izšel ta slavnosti spis v drugi pomnoženi izdaji. Dodan je opis Prešernovega spomenika in životopis kiparja Ivana Zajca. Knjižico krasita dve novi podobi. Cena ista.

Vestnik.

Važne osebne izpremembe. Dne 25. t. m. je došla z Dunaja vest, da je deželni predsednik kranjski Viktor baron Hein imenovan za sekcijskega šefa v notranjem ministrstvu. Dobil je obenem veliki križ Franc Jožefovega reda. Na njegovo mesto pride namestniški podpredsednik v Trstu Teodor Schwarz, tako da imajo na Kranjskem sedaj tudi novega predsednika deželnega šolskega sveta. Dvorni svetnik deželne vlade v Ljubljani, dr. Andrej grof Schaffgotsch, je dobil naslov in značaj namestniškega podpredsednika in je premeščen k namestništvu v Trst. Za dvornega svetnika pri deželni vladi kranjski je imenovan Rudolf grof Chorinsky, ki je bil doslej sekcijski svetnik v železniškem ministrstvu. Deželni šolski svet v Ljubljani ima torej sedaj tudi novega podpredsednika.

Osebne vesti. Nadučiteljem je imenovan učitelj Makso Šriber v Beli cerkvi na svojem dosedanem mestu. Anton Drašček pri Mar. Dev. v Pulju je definitivno nastavljen.

*) Mi izpregovorimo o njih prihodnjič.

Učiteljica Emilija Wruss v Trziču je stopila v trajen, nadučitelj Fran Gross v Starem trgu pri Poljanah pa v začasen pokoj. Gdč. Franja Mirt je imenovana za suplentinjo v Košani. Učitelj na III. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani g. Viktor Jaklič je dobil dopust v javni ljudsko-šolski službi, da se ga uporabi na učiteljski vadnici v Ljubljani kot suplenta. Na njegovo mesto pride pomožni učitelj na III. mestni deški šoli v Ljubljani, g. Viktor Mihelič.

Učiteljske vesti na Štajerskem. Nameščeni so za nadučitelje: V Šoštanju Alojzij Trobej, dosedaj nadučitelj v Št. Ilju pod Turjakom; v Škalah Martin Krajncič, dosedaj v Svetini pri Celju; pri Sv. Emi Karel Čeh, dosedaj učitelj pri Sv. Trojici pri Slov. Goricah; v Apačah Avg. Strauss, dosedaj učitelj v Cmureku. Kot učitelji-voditelji so nameščeni: pri Mariji Reka Karel Korošec iz Topolšice, v Žusmu Avg. Cajnko iz Skomra, v Plešivcu Henrik Bregant od Sv. Benedikta v Slov. Goricah. Nadalje so nameščeni za učitelje oziroma učiteljice: v Braslovčah Ivan Kramar iz Št. Vida pri Grobelnem, na nemški šoli v Vojniku Al. Eppich iz Brežic, v Novi cerkvi pri Celju Ana Poglajen iz Jurkloštra, v Pišecah ondotna začasna učiteljica Antonija Gomilšek, pri Sv. Križu pri Ljutomeru Eliza Vagaja iz Laporjev. V začasni pokoj je šla učiteljica pri Sv. Venčesu Marija Kralj. — V štirirazrednico se razširi šola pri Sv. Duhu pri Ščavnici.

Šolske vesti s Koroškega. Nadučiteljem je imenovan V. Oberzaucher v Kaningu, šolskim vodjem pa Janez Glavišnik v Rute nad Vratno vasjo in Rikard Čtisen v Blacah pri Dropoljah. Na Koroško se je vrnil P. Košir iz Graznice na Štajerskem ter je nastavljen za stalnega učitelja v Velikovecu. — Kot podučitelji, oziroma podučiteljice so nastavljeni: Volmar Bohrer v St. Primožu, Pavel Köchl v Sirnici, Matija Schindler v Trg. Ljudmila Grošč v Celovec, Marija Kainbacher v Št. Jurij pod Kamenom in Berta Majersič v Beljak. Prestavljeni so: Marija Poš iz Greifenburga v Celovec, Egb. Bohrer iz Vovber v Velikovec in Jožef Zwischenberger iz Dropolj na Brdo. — V stalni pokoj stopi nadučitelj Jožef Prilaznik, ki mu je izrekel deželni šolski svet za dolgoletno službovanje svojo zahvalo. Dopust so dobili: Hermina Spiess za celo leto, Marija Burlini do 30. aprila 1906, Ana Miller do 1. marca 1906, Matilda Kleindienst do 15. decembra t. l., Franc Niederl, Franc Adlasnik, Janez Glavišnik, Ivana Kliegl in Jožef Travnik do konca šolskega leta. — Pastor Robert Johnne bo poučeval luterance v Velikovecu, oziroma njihove otroke v veronauku. — Za Švabek in Tunel se je dovolilo sprejemanje otrok v šolo o Veliki noči. Iz šolske službe stopijo Ign. Klaffensak, Janez Moosbrugger in Pavlina Payrhuber.

Ali vlada res ne more ničesar storiti proti klerikalni obstrukciji v deželnem zboru za povišanje učiteljskih plač? Jasno je, da životari klerikalna obstrukcija le še zaradi tega, ker sta liberalni stranki deželnega zbora obljubili povišanje učiteljskih plač. Nepovišanje davkov jo dela še nekoliko popularno med nevednim in zavednim ljudstvom, ki ne zna računati, koliko tisočakov je že požrla brezvestna obstrukcija kranjski deželi. Kakor hitro bi pa vlada odstranila edino oporo, izgine tudi ves upor kakor kafa, in to je v njeni moči. Kakor pri elementarnih neizgledih ne čaka vlada podpor deželnega zbora, ampak najprej priskoči sama na pomoč, tako bi tudi lahko storila z ozirom na § 55. državnega šolskega zakona, kadar klerikalna toča bije po kranjskem učitelstvu. Ako je kar hipoma našla v državni blagajnici 9 milijonov kron za bogato duhovščino, bi tudi dobila pri dobri volji še nekaj tisočakov za bedno učitelstvo. Ako bi dala učitelstvu vsaj tiste tisočake, ki jih prihrani vsako leto zaradi obstrukcije pri podporah, bi bilo učitelstvu za silo pomagano, bile bi pa tudi štete ure obstrukcije. — ! —

Deželni zbor kranjski bo sklican — kakor poročajo listi — k zasedanju dne 10. prih. mes. Govore, da pripravljajo poslanci veliko akcijo za regulacijo učiteljskih plač. Bodočnost pokaže, kdo je prijatelj učiteljstva.

Na korist „Učiteljskemu konviktu“ so priredili blejski diletantje dne 24. t. m. v dvorani »Blejskega doma« gledališko predstavo. Uprizorili so Ogrinčevo tridejansko veselo igro »V Ljubljano jo dajmo!«